

Hartsø Lavnings Digelag
v/ bestyrelsesformand Jens Christian Lassen
Hagensig 7
6470 Sydals

Partshøring og varsel om påbud

Sønderborg Kommune agter at meddele Hartsø Lavnings Digelag, som ejer af kystbeskyttelses anlægget på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs, 6470 Sydals, påbud efter § 19 a i kystbeskyttelsesloven om at fjerne skråningsbeskyttelsen, der er udført i strid med § 3, stk. 1, og om at reetablere forholdene på den pågældende strækning.

Fysisk lovliggørelse

Sønderborg Kommune har konstateret, at der er etableret ulovlig kystbeskyttelse på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs. I den forbindelse har kommunen vurderet, at det ikke er muligt at opnå en tilladelse til den anlagte kystbeskyttelse. Det vil sige, at det ulovlige forhold ikke kan lovliggøres retsligt. Se denne vurdering under afsnittet '*Begrundelse*'.

Sønderborg Kommune agter derfor at give påbud efter § 19 a i kystbeskyttelsesloven om fysisk lovliggørelse, herunder påbud om at fjerne skråningsbeskyttelsen, der er udført i strid med § 3, stk. 1, og om at reetablere forholdene på den pågældende strækning.

Forholdene er reetableret, når:

- Sten, grus og evt. andet anlagt materiale er fjernet. Her skal I være opmærksomme på, at sten, grus og andet materiale ikke må lægges til opbevaring inden for strandbeskyttelseslinjen eller sø-beskyttelseslinjen, jævnfør naturbeskyttelseslovens §§ 15 og 16 (se figur 2).
- Sand er anlagt, så det er af samme struktur og sammensætning tilsvarende det sand, som var anvendt før etablering af skråningsbeskyttelsen. Sandet, som tidligere er anvendt, har samme struktur og sammensætning, som sandet på stranden.
- Skråningen er beplantet med en eller flere lokalt hjemmehørende arter, for eksempel Hunderose (*Rosa canina*) svarende til de tidligere eksisterende Rynket Rose (*Rosa Rugosa*). Rynket Rose er en invasiv art, som ikke må udplantes, jævnfør *Bekendtgørelse om forebyggelse og håndtering af introduktion og spredning af invasive ikkehjemmehørende arter på EU-listen og om en national liste med handelsforbud m.v. over for invasive arter*.

Vand og Natur

Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
T: 88 72 40 84

E: vand-natur@sonderborg.dk
W: sonderborgkommune.dk

12-12-2023
23/38804
KS: lmkr

Sønderborg Kommunen agter at meddele et påbud om, at kommunen skal have en færdigmelding med dokumentation for, at forholdene er reetableret, senest den 1. marts 2023.

Partshøring

Inden kommunen beslutter, om I skal påbydes ovennævnte, har I ret til at udtale jer i sagen, så jeres synspunkter kan indgå i overvejelserne om påbuddet.

Høringssvar skal være modtaget af Vand og Natur, Sønderborg Kommune, på mail vand-natur@sonderborg.dk eller via brev til Vand og Natur, Rådhusvej 10, 6400 Sønderborg, **senest fredag den 19. januar 2023**.

Såfremt skråningsbeskyttelsen er fjernet og forholdene er reetableret inden fristen for partshøringen og dermed inden fristen for varsel om påbud, meddeler kommunen ikke påbud.

Lovgivning

Det fremgår af kystbeskyttelseslovens § 19 a, at tilsynsmyndigheden kan meddele påbud om at fjerne en kystbeskyttelsesforanstaltning, som vedkommende har udført i strid med § 3, stk. 1, og om at retablere forholdene.

Kommunen gør opmærksom på, at en overtrædelse af § 3, stk. 1, og mangel på at efterkomme påbud efter § 19 a er strafbart efter kystbeskyttelseslovens § 20, stk. 1.

Begrundelse

Sønderborg Kommune har på baggrund af en borgerhenvendelse været på tilsyn den 30. marts 2023 på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegsnæs. Ved tilsynet konstaterede kommunen igangværende anlægsarbejde af en skråningsbeskyttelse i form af stenkastning på havværts side af et eksisterende dige.

Kommunen har efterfølgende været i dialog med Hartsø Lavnings Digelags formand Jens Christian Lassen og undersøgt luftfotos og Google Maps Street View fotos. Stormfloden den 20.-21. oktober 2023 efterlod store skår i diget, hvor digets opbygning tydeligt kunne ses. Sønderborg Kommune har på den baggrund vurderet, at der tidligere ikke har været skråningsbeskyttelse på den pågældende strækning af det eksisterende dige. Kommunen vurderer derfor, at skråningsbeskyttelsen ikke er vedligehold af det eksisterende dige.

Etablering af skråningsbeskyttelsen er omfattet af kystbeskyttelseslovens § 3, stk. 1. Der foreligger ikke en tilladelse til at etablere en skråningsbeskyttelse på den pågældende strækning af det eksisterende dige.

Da etableringen af skråningsbeskyttelse på strækningen ikke er vedligehold, og Hartsø Lavnings Digelag ikke har en tilladelse til at etablere

skråningsbeskyttelse på strækningen, er skråningsbeskyttelsen foretaget i strid med kystbeskyttelseslovens § 3, stk. 1.

Sønderborg Kommune har vurderet, at det ikke er muligt at opnå en tilladelse til den anlagte skråningsbeskyttelse på det eksisterende dige. Vurderingen er foretaget ved at afveje de hensyn, som fremgår af § 1 i kystbeskyttelsesloven:

- 1) Behov for kystbeskyttelse
- 2) Økonomiske hensyn ved projekter omfattet af kapitel 1 a
- 3) Tekniske og natur- og miljømæssige kvalitet
- 4) Rekreativ udnyttelse af kysten
- 5) Sikring af den eksisterende adgang til og langs kysten
- 6) Andre forhold.

Hensyn nr. 2 om økonomiske hensyn er ikke medtaget nedenfor, da der i dette tilfælde er tale om et allerede eksisterende digelag, og sagen er ikke omfattet af kapitel 1 a i kystbeskyttelsesloven.

Sønderborg Kommune har i sin vurdering lagt særlig vægt på hensyn 3) Tekniske og natur- og miljømæssige kvalitet, 4) Rekreativ udnyttelse af kysten og 5) Sikring af den eksisterende adgang til og langs kysten.

Behov for kystbeskyttelse

Området ved Østerby og Hartsø, som ligger bag Hartsø Lavnings Digelags diger, ligger under kote +2 m. De eksisterende diger omfattet af Hartsø Lavnings Digelag beskytter både fast ejendom, sommerhuse, landbrugsjord og § 3 beskyttet natur. Diget reducerer også risikoen for, at infrastruktur som redningsveje bliver oversvømmet. Der er derfor behov for kystbeskyttelse mod oversvømmelse på strækningen.

Diget er i fare for at erodere. Der er derfor behov for løbende vedligehold af det eksisterende dige eller en anden løsning på kystbeskyttelse.

Teknisk og natur- og miljømæssige kvalitet

Skråningsbeskyttelsen beskytter mod erosion af digets skrånning ud mod havet. Hård beskyttelse af kysten, som skråningsbeskyttelse, fjerner dog ikke årsagen til erosion. Erosionen fortsætter i den ubeskyttede del af kystprofilet. Det vil sige, at erosion foran skråningsbeskyttelsen fortsætter og vil med tiden medføre, at stranden eroderer væk og underminerer skråningsbeskyttelsen.

Skråningsbeskyttelsen vil også forhindre, at diget frigiver sediment, som indtil anlæggelse af skråningsbeskyttelsen, naturligt har bidraget til opbygning eller fastholdelse af strand- og kystprofilet nedstrøms for skråningsbeskyttelsen. Skråningsbeskyttelsen forhindrer således naturens frie udfoldelse og kystlandskabets bevarelse og genopretning. Det kan også medføre øget erosion af nabogrunde nedstrøms for skråningsbeskyttelsen.

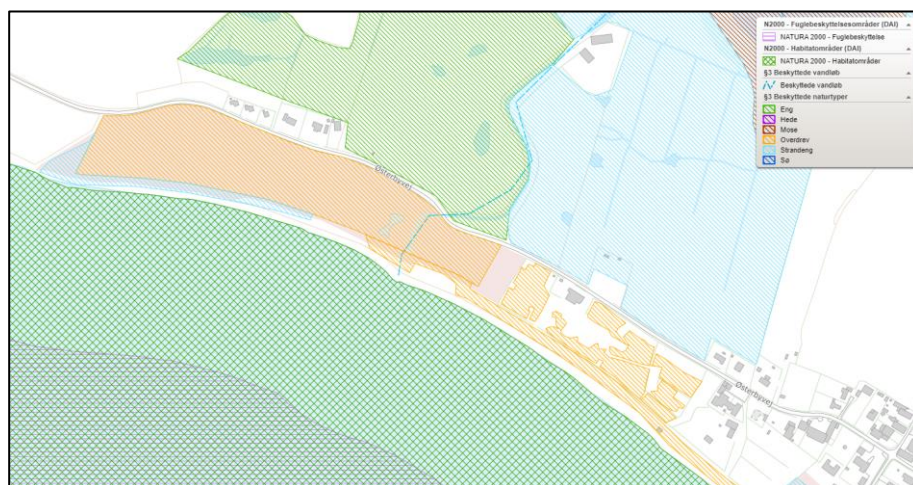
Nabogrunde og skråningsbeskyttelsen vil opleve stadig større påvirkninger fra bølger og strøm i takt med tilbagerykning af kysten. Det kan på sigt resultere i, at havet eroderer sig om bag det eksisterende dige og skråningsbeskyttelsen. Skråningsbeskyttelsen vil dermed ikke beskytte diget og dermed baglandet på længere sigt.

Det vil kræve kompenserende sandfodring ud for kysten for at undgå negativ påvirkning af nabostrækninger, for at opretholde den tilbageværende passage på stranden, og for at undgå at anlægget i sig selv ikke bliver undermineret og bagskåret.

Sandfodring kan dog umiddelbart ikke tillades på strækningen, da søterritoriet er udpeget som Natura 2000-område og målsat til god økologisk tilstand. Projekter i et Natura 2000-område vil kræve en undersøgelse og vurdering af tilstedeværelsen af habitatnatur og hvordan habitater eventuelt påvirkes.

Den økologiske tilstand i kystvandet ud for skråningsbeskyttelsen er senest vurderet til samlet at være ringe. Herunder er den økologiske tilstand for fytoplankton, rodfæstede planter og bentiske invertebrater ringe. Særligt rodfæstede planter og bentiske invertebrater kan blive påvirket negativt af sandfodring. Det er sandsynligt, at der er forekomst af rodfæstede planter, da der tidligere er konstateret ålegræs i kystvandet ud for Sønderby, som ligger nær den pågældende strækning.

Diget er desuden registreret som overdrev og strandeng beskyttet efter § 3 i naturbeskyttelsesloven og er omfattet af strandbeskyttelseslinjen. En ændring fra diget til skråningsbeskyttelse på diget er en væsentlig tilstandsændring. Med reetablering af området vil det blive bragt til orden svarende til den forhenværende § 3 tilstand.

Figur 1. Kort over området ved Østerby og Hartsø. De farvede områder og linjer på land er henholdsvis § 3 beskyttet natur og § 3 beskyttet vandløb. De skraverede områder på havet er Natura 2000-område. Der må som udgangspunkt ikke ske en

væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlagene i Natura 2000-området eller foretages en tilstandsændring inden for § 3 beskyttet natur.

Værdier i området, herunder særligt huse og væsentlig infrastruktur, ligger tilbagetrukket fra kysten og hovedsageligt samlet i mindre områder. Det giver mulighed for andre kystbeskyttelsesmetoder, som i højere grad kan varetage kystbeskyttelseslovens hensyn sammenlignet med den etablerede skråningsbeskyttelse.

Rekreativ udnyttelse af kysten og sikring af den eksisterende adgang til og langs kysten

Stranden ud for diget anvendes i dag rekreativt. Skråningsbeskyttelse vil forringe muligheden for rekreativ udnyttelse af stranden, idet skråningsbeskyttelsen standser tilførsel af sand fra kysten. Stranden kan derfor på sigt erodere væk foran skråningsbeskyttelsen.

Andre forhold

Området, hvor skråningsbeskyttelsen er etableret, er omfattet af strandbeskyttelseslinjen. En skråningsbeskyttelse ændrer tilstanden af strandbeskyttelsen betydeligt. Der er andre mulige kystbeskyttelsesmetoder, som visuelt kan være tilpasset bedre til området. Nær området er der desuden et fortidsminde og sø-beskyttelseslinjen rundt om Hartsø.

Figur 2. Kort over området ved Østerby og Hartsø. De orange linjer viser afgrænsning af strandbeskyttelseslinjen. Det blå skraverede område er omfattet af sø-beskyttelseslinjen. Den lyserøde cirkel viser beskyttelseslinjen af et fortidsminde. Der må som udgangspunkt ikke foretages en tilstandsændring inden for disse områder.

Samlet vurdering

Som det fremgår af afsnittene ovenfor, er der en række hensyn som ikke tages, når skråningsbeskyttelse bliver anvendt som kystbeskyttelsesmetode ved denne kyststrækning.

Den kroniske erosion (erosion over tid) vurderes at være meget lille. Det er i højere grad den akutte erosion (under en storm), som påvirker diget. Vedligehold af det eksisterende dige kan gøre diget i stand til at modstå erosion. Skader efter akut erosion kan reparerer ved at tilføre tilsvarende materialer og lokalt hjemmehørende planter.

På den baggrund vurderer Sønderborg Kommune, at kommunen ikke kan meddele en lovliggørende tilladelse til den etablerede skråningsbeskyttelse. Sønderborg Kommune agter derfor at give påbud efter § 19 a i kystbeskyttelsesloven om fysisk lovliggørelse, herunder påbud om at fjerne skråningsbeskyttelsen, der er udført i strid med § 3, stk. 1, og om at reetablere forholdene på den pågældende strækning.

Redegørelse

Hartsø Lavnings Digelag omfatter to diger på Kegnæs på henholdsvis matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs, og matrikel nr. 88, Hjortholm, Kegnæs.

Digerne er oprettet før 1874 efter dagældende tysk lovgivning. Det er sandsynligt, at diget på matrikel nr. 93 oprindeligt blev etableret tilbage i 1700-tallet. Digelaget overgik til dansk lovgivning i 1874 efter Lov om Diger, Lov nr. 53 af 10. april 1874. Digerne er bygget med formål om at beskytte mod oversvømmelse. Hartsø Lavnings Digelag har senest i 2008 og 2010 arbejdet på en del af digets skråning ud mod havet omkring udløbsslusen på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs (se figur 5). Dette fremgår af flyfotos samt af en tilladelse udstedt af Kystdirektoratet, som var daværende myndighed af kystbeskyttelse.

Digets opbygning

Digerne er etableret før 1874, og dermed før kystbeskyttelsesloven var gældende. Der findes derfor ikke en tilladelse med beskrivelse af digernes opbygning. Digelagets vedtægter beskriver kun digernes dimensioner, herunder længde, kronekote og kronebredde. Vedtægterne indeholder ikke beskrivelse af materialevalg eller opbygning af skråningsanlæg. Sønderborg har besigtiget diget på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs, af flere omgange for at vurdere digets opbygning (se nedenfor).

- 1) Den 30. marts 2023 var kommunen på besigtigelse ved diget på baggrund af en henvendelse den 29. marts 2023. På besigtigelsen kunne kommunen konstatere, at der var et anlægsarbejde i gang med at anlægge en skråningsbeskyttelse på det eksisterende dige (figur 9-11).

- 2) Den 18. juli sender kommunen et varsel om påbud til Hartsø Digelag om at fjerne den etablerede skråningsbeskyttelse på den strækning af et eksisterende dige, hvor der ikke tidligere har været skråningsbeskyttelse.
- 3) Den 8. august 2023 mødtes digelagets bestyrelse og kommunen til en snak om indholdet af det tilsendte varsel om påbud, og hvad digelaget har af muligheder inden for rammerne af lovgivning. Mødet førte blandt andet til, at fristen i varsel om påbud blev suspenderet, da kommunen ville undersøge digets opbygning nærmere på baggrund af bestyrelsens forklaring af, hvordan bestyrelsen mener, diget er opbygget.
- 4) 20.-21. oktober: Diget bliver ramt af stormfloden.
Under stormfloden har kommunen og beredskabet kontakt til formanden for bestyrelsen for at følge med i udviklingen af stormfloden.
- 5) Den 23. oktober 2023 mødtes digelagets bestyrelse og kommunen for at se på skaderne efter stormfloden den 20.-21. oktober 2023.
Stormfloden forårsagede flere skår på diget, hvor det har været muligt at vurdere diget opbygning (se figur 12-14).

På baggrund af de tre besigtigelser har Sønderborg Kommune foretaget en vurdering af digets opbygning og materialer. Digets opbygning varierer på strækningen. Digets opbygning er derfor delt op i 4 delstrækninger (se figur 3):

- Strækning A (blå linje). Strækningen går ind i landet og blev ikke beskadiget under stormfloden i samme omfang, som de øvrige strækninger. Diget er tilgroet i diverse planter og er registreret § 3 beskyttet strandeng.
- Strækning B (rød linje). Strækningen, hvor digelaget har udlagt sten i marts 2023. Kommunen standsede digelaget i arbejdet i marts 2023. Digelaget havde planer om, at stensætningen skulle nå længere mod vest (Strækning C). Opbygningen af strækningen er tilsvarende strækning C (se figur 12-14). Diget er på skråningen mod land efter stormfloden 2023 fortsat tilgroet i planter og registreret § 3 overdrev.
- Strækning C (orange linje). Strækningen var, inden stormfloden, opbygget med en kerne af sand, enkelte og spredte sten på forskråningen og beplantning på særligt skråningerne af diget (især rynket rose) (se figur 12-14). Diget er på skråningen mod land efter stormfloden 2023 fortsat tilgroet i planter og registreret § 3 overdrev.
- Strækning D (gul linje). Strækningen har tydeligt været opbygget med en kerne af sand, en skråningsbeskyttelse på forskråningen og et lag

med ler på kronen af diget. Bagskråningen af diget er tæt bevokset af blandt andet rynket rose. Diget er på strækningen registreret som § 3 beskyttet strandeng og overdrev.

Digets kerne er på hele strækningen bygget op af sand svarende til det sand, som findes på stranden og kysten ved Østerby (se figur 12-14). Ved genopbygning skal tilsvarende sand anvendes. Der må ikke anvendes sand, sten og andet naturligt materiale fra stranden eller andre tilstødende arealer, som er omfattet af strandbeskyttelseslinjen eller naturbeskyttelseslovens § 3.

Figur 3. Flyfoto af diget ved Østerby. Diget er opdelt i 4 delstrækninger med hver sin farve. Beskrivelserne af de enkelte strækninger fremgår af afsnittet *Digets opbygning*.

Skråningsbeskyttelse udført i strid med § 3, stk. 1 i kystbeskyttelsesloven. Skråningsbeskyttelsen etableret i marts 2023 er placeret længst mod sydøst af matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs, ca. 250 m fra skråningsbeskyttelsen etableret i 2008 (strækning B på figur 3).

Strækningen, hvor der i marts 2023 er etableret skråningsbeskyttelse, har tidligere været tilgroet i hybenbuske og mellem buskene var der adgangsveje af sand til stranden (se figur 8 og 9). Hybenbuskene er fjernet og beskåret på en ca. 105 m strækning og erstattet af en skråningsbeskyttelse (se figur 9, 10 og 11).

Figur 5. Flyfoto fra 2010 af en del af diget på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs. Den lyseblå linje viser den strækning, hvor der jf. flyfoto er arbejdet på diget i 2010. Den grønne linje viser den strækning, hvor der er arbejdet på diget i 2008. Den gule linje viser, hvor der er fjernet hybenbuske og etableret skråningsbeskyttelse.

Figur 6. Flyfoto fra 2023 af en del af diget på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs. Den gule linje viser, hvor der er fjernet hybenbuske og etableret skråningsbeskyttelse. Se figur 4 for sammenligning med flyfoto fra 2022.

Figur 7. Flyfoto fra 2022 af en del af diget på matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs. Den gule linje viser, hvor der er fjernet hybenbuske og etableret skråningsbeskyttelse. Se figur 6 for sammenligning med flyfoto fra 2023.

Figur 8. Udklip fra Google Maps Street View. Foto er dateret til oktober 2022. De røde cirkler markerer en adgang ud mellem buskene til stranden, som ses af sand på stien, samt en klynge træer. Både sandet fra adgangssten ned til stranden og træerne kan genses på foto fra besigtigelse den 30. marts 2023 (figur 9). Ud fra de to billeder ses ændringen af diget fra bevokset med hybenbuske til ryddet for planter og anlagte sten.

Figur 9. Foto taget ved besigtigelse den 30. marts 2023. De røde cirkler markerer en tidligere adgang ud mellem buskene til stranden, som ses af sand på stien, samt en klynge træer. Både sandet fra sstien ned til stranden og træerne kan genses på figur 8. Ud fra de to billeder ses ændringen af diget fra bevokset med hybenbuske til ryddet for planter og anlagte sten.

Figur 10. Foto taget ved besigtigelse den 30. marts 2023. Sydøstlige hjørne af matrikel nr. 93, Sønderby, Kegnæs, hvor skråningsbeskyttelsen på digets havværts side begynder. Stenene er gravet ned i stranden, og der er tydelige tegn på grene imellem stenene efter at buskene er fjernet. Rendegravere ses af billedet foran den nærmeste træække.

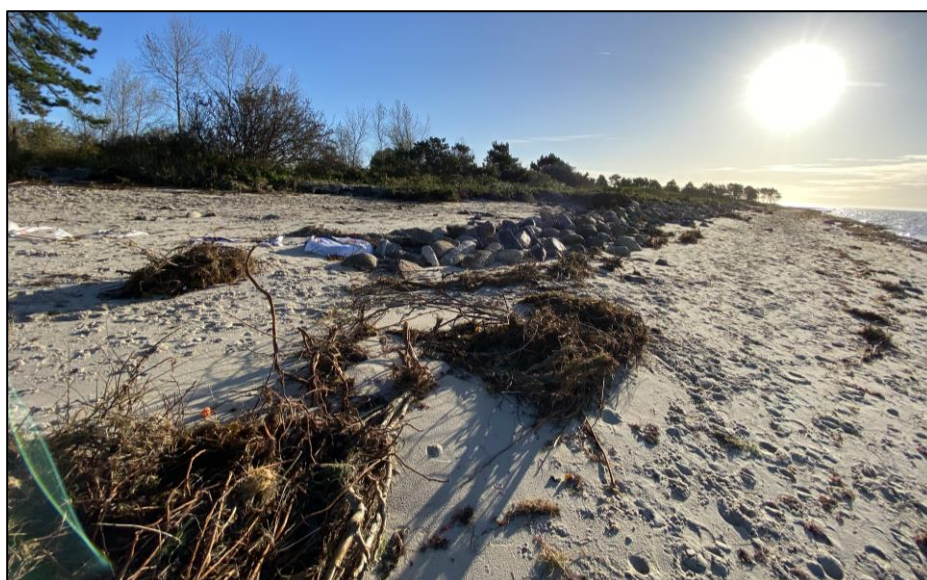
Figur 11. Foto taget ved besigtigelse den 30. marts 2023. Den nordvestligste ende, hvortil der er anlagt stenskråning på stranden og den havvendte side af diget, ca. 105 m fra, hvor stenskråningen begynder (figur 10). Rendegraveren, som er anvendt til anlægsarbejde. Til venstre for stenene på billedet, ses tegn på gravearbejde på et areal, som før var tilgroet i buske.

Figur 12. Foto taget ved besigtigelse den 23. oktober 2023 efter stormfloden den 20.-21. oktober 2023. Fotoet viser strækning C tæt ved strækning B. Af strækningen ses, at der ikke har været større sten langs diget. Der er kun enkelte sten spredt langs diget.

Figur 13. Foto taget ved besigtigelse den 23. oktober 2023 efter stormfloden den 20.-21. oktober 2023. Fotoet viser strækning C tæt ved strækning B. Af strækningen ses, at diget er opbygget af sand med tilsvarende struktur og sammensætning som sandet på stranden. Noget af sandet har en mørkere farve, som skyldes organisk materiale omsat af planterne.

Figur 14. Foto taget ved besigtigelse den 23. oktober 2023 efter stormfloden den 20.-21. oktober 2023. Fotoet viser strækning B længst mod vest. Stenene langs diget er ikke flyttet væk fra kysten under stormfloden. Det er derfor tydeligt på hvilke strækninger, der tidligere har været skråningsbeskyttelse, og på hvilke der ikke har været skråningsbeskyttelse og sten i kernen af diget. På strækning B og C har der ikke tidligere været skråningsbeskyttelse. Der var ikke tegn på sten i digets kerne på nogen strækninger.

Mulighed for at ansøge om kystbeskyttelse

Ønsker I at ændre eller etablere kystbeskyttelse, kan I søge om tilladelse til dette via kommunens hjemmeside:

<https://sonderborgkommune.dk/kystbeskyttelse>.

I den forbindelse opfordrer kommunen jer til at læse den tilgængelige information om kystbeskyttelse på Sønderborg Kommunes hjemmeside, herunder '*Guide til kystbeskyttelse*'.

Har I spørgsmål til dette brev, er I velkomne til at kontakte mig.

Venlig hilsen

Henriette Hansen

Vand og Natur

Telefon: 29 17 08 66

E-mail: htha@sonderborg.dk